

Louise Hastrup Nilsson
sekretær, cand.scient.pol.

Med sigte mod et bidrag til belysning af indre og ydre faktorerers rolle i formuleringen af de udenrigspolitiske mål ønskes en analyse af de danske partiers holdninger til nordisk samarbejde i den studerede periode set i relation til den europæiske udvikling, til nordiske partibindinger og til intern målsætning.

Da jeg indsamlede materiale til specialet, interesserede jeg mig primært for begrebet nordisk samarbejde ud fra en integrationistisk synsvinkel og afledet deraf - den proces, der foregår ved formuleringen af udenrigspolitiske mål. At anlægge teoretiske betragtninger over begrebet nordisk samarbejde kan da volde visse vanskeligheder. Anvendelse af f.eks. Haas' og Etzionis teorier på materialet synes på forhånd dømt til at føre til lidet givtige resultater. Nils Andrén er den teoretiker, der har beskæftiget sig mest med nordisk samarbejde, men heller ikke han har opstillet nogen teori, som jeg fandt anvendelig på det foreliggende materiale. Slutresultatet blev derfor nøjere at bestemme en række bjøl'ske termer, nemlig ved at samle interessen om den ganske lille del af partiernes udenrigspolitiske målsætning, der hedder nordisk samarbejde, og herud fra søge at analysere hvilke former for samarbejde partierne ønsker, og hvilke forskelle der er i prioriteringen af det nordiske i relation til udviklingen i Europa, den ydre konstellation set gennem partiernes syndromer, hvori bl.a. indgår deres transnationale affinitet, enten af nordisk eller anden europæisk art. Endvidere er søgt belyst, hvorledes de mål partierne formulerer, for deres indenrigspolitiske handlen indvirker på holdningerne til nordisk samarbejde.

Den studerede periode strækker sig fra fremlæggelse og vedtagelse i rigsdagen af lov om Nordisk Råd i maj 1952 til sammenbruddet af forhandlingerne om et nordisk fælles marked i juli 1959.

Det vigtigste resultat af nordisk samarbejde i perioden er oprettelsen af Nordisk Råd. Fra alle sider understreges det, at man ikke dermed tilstræber nogen supranational myndighed, men en for-

midler af samarbejde på en række praktiske områder. Langt den overvejende del af de beslutninger, der træffes på disse områder, er af en sådan karakter, at de griber meget lidt ind i den bestående fordeling af de sociale værdier, d.v.s. er meget lidt politiske. Tilløb til at stemme efter partilinier forekommer yderst sjældent, ligesom skarpe indenrigspolitiske spændinger partierne imellem ikke kommer frem, ofte roser man hinanden i relation til nordisk samarbejde.

Der er ikke tale om, at samarbejdet ses som noget isoleret. Samarbejdsbestrebelse er udtryk for en tendens i tiden, en følelse af at udviklingen af en række årsager tvinger til samarbejde. Hos flere hersker en kontinuums-forestilling. Nogle af disse hæfter sig mest ved det nordiske samarbejde set i relation til det europæiske, mens andre mest ser det som led i et verdensomspændende samarbejde. Ofte afhængigt af de pågældende politiske syndromer.

Nordens afhængighed af de større internationale sammenhænge har en dobbelt virkning på samarbejdet. I flere tilfælde har den europæiske udvikling formodentlig været medvirkende til at fremme en kontakt og et samarbejde, som måske ellers ikke var blevet så omfattende. Forhandlingerne omkring et skandinavisk forsvarsforbund, oprettelsen af Europarådet og arbejdet dér og i andre internationale organisationer har ofte bevirket nordisk samråd og koordineret optræden. Dette samråd kan så udvides til at omfatte projekter, som ikke berøres af det internationale samarbejde. Men at postulere, at Nordisk Råd ikke ville være blevet dannet uden de her nævnte determinanter, vil nok være for tilspidset. Man bygger ligeledes dels på en lang tradition for nordisk samarbejde, dels på den stærke følelse af nordisk samhörighed, som var opstået i vide kredse af befolkningen under besættelsen. En følelse, der er fremsprunget af nationale interesser og med ringe fornemmelse af, hvor langt man er villig til at gå i de andre nordiske lande.

På det økonomiske område kan den europæiske udvikling siges at virke dels som noget fremmende, dels som noget hæmmende. Den

før omtalte følelse af, at udviklingen tvinger til samarbejde mærkes ligeledes stærkt her. Først i perioden ønsker alle partierne - med undtagelse af kommunisterne - et nordisk økonomisk samarbejde. Senere - fra 1956 - føles samarbejdsplanerne i Europa, Romunionen og planerne om det store frihandelsområde, stærkt konkurrerende, det nordiske træder i baggrunden, partierne forholder sig til de europæiske planer, som de finder, at den nationale økonomiske interesse tilsiger dem. Opfattelsen af denne er farvet af syndromerne og interesseorganisationer, der står partierne nær. Partiernes holdninger - også til det nordiske - varierer derfor.

Flere gange er det berørt, at det er de enkelte landes forskellige nationale interesse, der kommer til at dominere holdningerne til samarbejdet. Dermed er det implicit konstanteret, at den rolle nordiske partibindinger spiller er ringe, til trods for at de fire største partier har et ret nært samarbejde med andre nordiske partier.

Toldloven revideredes i 1956 og frembyder et glimrende eksempel på, hvorledes partiernes interne målsætning influerer på deres holdninger til nordisk samarbejde. Både modstandere og tilhængere af forslaget argumenterer med hensynet til det nordiske samarbejde. Formodentlig røres der her ved noget centralt. Man får en mistanke om, at partierne bruger begrebet nordisk samarbejde taktisk, det bliver ikke et mål i sig selv, men et dække for noget andet. Her ligger en spændende, men nok så kompliceret arbejdsopgave.